

Svensk Turism AB

SVENSK TURISM AB

Box 3546

103 69 Stockholm

REMISSYTTRANDE

2022-02-28

Infrastrukturdepartementet

I2021/02884

Yttrande över Trafikverkets förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2022–2033

Svensk Turism AB har som remissinstans tagit del av Trafikverkets förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2022–2033 och lämnar remissyttrande enligt nedan.

Svensk Turism samlar den privata delen av svensk besöksnäring, det vill säga aktörer inom områdena resa, äta, bo, handla och göra. Svensk Turism ägs huvudsakligen av Visita, Svensk Handel, Transportföretagen, Passagerarrederierna och SJ.

Svensk Turism:

- är näringslivets samlade röst i turismfrågor.
- samlar besöksnäringens företag, formulerar näringens behov och är drivande i näringens hållbara tillväxt.
- är den naturliga samtalsparten i frågor som rör turism och näringsliv för beslutsfattare och politiker inom den svenska besöksnäringen.

Bakgrund

Besöksnäringen omfattar de aktörer som säljer tjänster och produkter till besökare och består av en rad olika branscher inom områdena resa, äta, bo och göra. Besöksnäringen var innan coronapandemin en av Sveriges snabbast växande näringar och sysselsätter hundratusentals personer i hela landet. Samtidigt som sysselsättningen inom många traditionella basnäringar minskat bidrog turismen 2019 med 126 000 sysselsatta och turismomsättningen uppgick till 306 miljarder kronor. Turismens exportvärde, dvs utländska besökares konsumtion i Sverige, uppgick till 100 miljarder.

Besöksnäringen, med många år av stark tillväxt bakom sig, har varit en av de hårdast drabbade näringarna under coronapandemin. Med restriktioner och stor osäkerhet såväl nationellt som internationellt så är det fortfarande omöjligt att säga vilka effekter som blir långsiktiga. Det står dock tydligt att återhämtningen kommer att ta lång tid.

2021 lanserades regeringens *Strategi för hållbar turism och växande besöksnäring* med visionen *”2030 är Sverige världens mest hållbara och attraktiva resmål byggt på innovation”*. Lanseringen försenades med anledning av pandemin, men att den ändå publicerades välkomnades av näringen, bland annat av Svensk Turism. I regeringens strategi påtalas betydelsen av turism och besöksnäring och den tillväxt som skett under många år lyfts. Turismen finns över hela landet och bidrar till utveckling både regionalt och lokalt. I kapitlet om tillgänglighet påtalas bland annat vikten av alla olika trafikslag och samspelet dem emellan för besökarens möjlighet att nå ända fram till sin slutdestination.

Svensk Turism AB

Transporter är grundläggande i det samlade tjänsteutbudet inom turism och besöksnäring. Själva definitionen av turism, som ”människors aktiviteter när de reser till och vistas på platser utanför sin vanliga omgivning för kortare tid än ett år för fritid, affärer eller andra syften” bygger på att människor förflyttar sig. Ett attraktivt turistland är ett land med hög tillgänglighet, vilket kräver god fysisk infrastruktur och god transportförsörjning i form av fungerande transportmedel såsom flyg-, tåg-, buss-, taxi, bil, och båtförbindelser. I glest befolkade delar av landet är turismen många gånger den enda näringsgren som växer, och här kan tillgången till god infrastruktur vara avgörande för företagen inom besöksnäringen och för sysselsättningen. Snabba, bekväma och hållbara transporter är faktorer som mycket starkt bidrar till den svenska besöksnäringens konkurrenskraft.

En av transportnäringens i särklass viktigaste frågor är att minska klimatbelastningen från transportsektorn för att till år 2045 vara klimatneutral. Sverige har höga ambitioner att bli världens första fossilfria välfärdsland och transportsektorns bidrag till detta är viktigt. Då transporter är en grundförutsättning för turism och besöksnäring är utvecklingen av hållbar turism tätt sammankopplad med och beroende av att utsläppen från transporter minskar. Vi tar vår utgångspunkt i att transporter, rörlighet och mobilitet i grunden är något positivt och grundläggande i ett fungerande samhälle. Tillväxt och hållbar utveckling står inte i motsatsförhållanden till varandra. Det är också avgörande att vi vårdar det som redan finns. Besöksnäringen finns över hela landet och är helt beroende av att den befintliga infrastrukturen fungerar då den är en förutsättning för näringens existens. Det är mycket oroande att den så kallade underhållsskulden på både väg- och järnvägssidan beräknas att öka framöver eftersom det kommer kräva hårda prioriteringar.

Det tas idag, både inom näringen och politiken, en rad strategiska beslut för att utveckla Sverige som turistdestination. Dessa insatser behöver nu stärkas med en hållbar transportinfrastruktur där besöksnäringens behov och förutsättningar systematiskt tillgodoses i planprocesserna.

Kommentarer till Trafikverkets planförslag

Svensk Turism konstaterar att:

Planförslaget endast innehåller en referens till turism och besöksnäring

Svensk Turism konstaterar att Trafikverkets förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen endast innehåller en enda referens till turism och besöksnäring. Detta är en klar försämring då nuvarande plan visar på en större medvetenhet kring besöksnäringens roll som expansiv näring och betydelse för landsbygdsutveckling. Det är anmärkningsvärt att besöksnäringens behov och förutsättningar inte ges större utrymme givet den roll som basnäring besöksnäringen idag har.

Regeringens ambitioner i strategin för hållbar turism och växande besöksnäring verkar inte ha fått genomslag

Vidare konstaterar Svensk Turism att regeringens vision och målsättningar i *Strategi för hållbar turism och växande besöksnäring* inte verkar ha fått genomslag i planförslagets prioriteringar. En framgångsfaktor för att uppnå visionen “2030 är Sverige världens mest hållbara och attraktiva resmål byggt på innovation” är hög tillgänglighet i form av väl fungerande fysisk infrastruktur och

Svensk Turism AB

god transportförsörjning till landets alla delar. Detta kräver ett ökat fokus på besöksnäringens behov och förutsättningar i planförslaget. Tecken på framsteg med bäring på transportinfrastrukturen som återfinns i regeringens strategi är:

- Det är enkelt att resa hållbart och att nå besöksmål i alla delar av landet.
- Svensk turism och besöksnäring har gynnats av omställningen av transportsektorn, genom transporteffektivitet, energieffektiva fordon och farkoster samt hållbara förnybara drivmedel, inklusive el.
- Det är smidigt att som besökare kombinera olika transportsätt.

Längre fram i remissyttrandet lyfts exempel på hur vi ser att turism och besöksnäring kan inkluderas på ett tydligare sätt i planeringsprocesserna.

Planförslaget har ett stort fokus på traditionell industri

Vidare kan konstateras att stora delar av resonemang och åtgärder för förbättrat näringsliv utgår från traditionell industri och godstrafik. Det vore här rimligt att även servicesektorns, inklusive besöksnäringens, transportbehov inkluderades i de resonemang som förs om näringslivets behov så att besöksnäringen behandlas som den basnäring den idag är. För besöksnäringen handlar detta både om transport av nationella och internationella besökare, både för privat – och affärsresande, anställdas möjlighet att effektivt ta sig till arbetet på de tider som behövs för verksamheten samt om företagens behov av effektiv varuförsörjning.

Det investeras för lite och går för långsamt

Det går vid genomläsning av planen enkelt att konstatera att ett flertal angelägna och samhällsekonomiskt lönsamma projekt, både på väg- och järnvägssidan, tyvärr skjuts på framtiden. Det finns stora behov av framtidsinvesteringar, inte minst för att möta den växande besöksnäringens behov.

Underhållsskulden ökar trots satsningar

Trafikverket är tydliga med att det är samhällsekonomiskt lönsamt att vårda den infrastruktur som redan finns – trots det så har det visat sig att förvaltningen inte upprätthålls på ett tillfredsställande sätt. Det finns idag en underhållsskuld på både vägar och spår som under planperioden beräknas att öka, med de resurser som i nuläget föreslås att gå till järnvägs- och vägunderhåll. Så länge behovet av underhåll är större än tilldelade medel så krävs prioriteringar – och då är det i princip alltid vägar och järnvägar utanför storstäderna som prioriteras ned – trots att dessa i många fall är avgörande för besöksnäringens förutsättningar att växa. Att prioritera underhåll av vägar och järnvägar i hela Sverige är centralt ur besöksnäringens perspektiv.

Svensk Turism efterlyser:

Ökat fokus på besöksnäringens behov och förutsättningar

Detta är grundläggande för att turism- och besöksnäringens visionen ”2030 är Sverige världens mest hållbara och attraktiva resmål byggt på innovation” ska kunna uppnås. Övergripande handlar det

Svensk Turism AB

om ett tydligt transportslagsövergripande systemperspektiv, att knyta samman både nationella och internationella noder och stråk med övrig infrastruktur och om rättvisande beräkningsgrunder och fördelningsnycklar där besöksnäring och turism vägs in i prioriteringar och i beräkningar av samhällsekonomiska effekter. Det handlar i grunden om att besökare många gånger har andra behov än medborgarna.

Exempel på besöksnäringens behov och förutsättningar inom respektive trafikslag:

- väg- och järnvägsstråk med tydlig koppling till besöksnäringen behöver utvecklas och vidmakthålls
- flygplatser och hamnar behöver vara tydligt sammankopplade med landinfrastrukturen, så att besökare smidigt kan ta sig vidare med bil, flyg, tåg eller buss
- nationella och internationella besökare och anställda inom besöksnäringen behöver tydligt inkluderas i planeringen av kollektivtrafiken genom t.ex. anpassade tidtabeller, bytesmöjligheter och information
- turist – och beställningstrafik med buss behöver inkluderas i kapacitetsberäkningar för tillträde till hållplatser, parkeringar och busskörfält
- ökad insikt om att nationella och internationella besökare har andra behov än arbetspendlarna vid planering av cykelleder
- planering av laddinfrastruktur för personbilar även utifrån besökares behov och dimensioneringen anpassad till säsongsvariationer i relevanta stråk

Rätt planerat kan de satsningar som görs och planeras bli ett viktigt led i utvecklingen av hållbar turism och växande besöksnäring.

Spetsigare verktyg för beräkning av infrastrukturinvesteringars samhällsekonomiska effekter

I regeringens *Strategi för hållbar turism och växande besöksnäring* poängteras att en god *beskrivning av turismens transportflöden skulle förbättra den samhällsekonomiska analysen av infrastrukturinvesteringarna*. För en korrekt samhällsekonomisk värdering är det till exempel inte alltid tillräckligt att enbart räkna på personkilometer på exempelvis väg- och tågbanor. Även det som olika typer av resenärer genererar i det större perspektivet behöver vägas in. En besökares resa genererar mer än biljettpris eller inköpt drivmedel i form av övrig konsumtion som aktiviteter, boende, shopping, restaurangbesök etc. under resan och på slutdestinationen. Spetsigare verktyg behöver troligen utvecklas för en mer rättvisande bild av vissa prioriteringars samhällsekonomiska effekter där hela värdet i destinationssystemet bättre kan jämföras med till exempel är det på transporterade varor.

Ökat fokus på intermodalitet, samtliga trafikslags betydelse och det transportslagsövergripande systemperspektivet

I regeringens *Strategi för hållbar turism och växande besöksnäring* är ett av de utpekade tecknen på framsteg att det är *smidigt att som besökare kombinera olika transportsätt*. För att nå framgång på det området behövs ett tydligt transportslagsövergripande systemperspektiv, något som Svensk Turism anser har ett för begränsat utrymme i planförslaget.

Svensk Turism AB

Besöksnäringens utveckling är beroende av goda förbindelser och funktionalitet på samtliga trafikslag samt att sammankoppling av trafikslagen fungerar väl. För besöksnäringen är det avgörande att transportinfrastrukturen utformas så att den fungerar hela vägen fram till slutdestinationen under hela året och på tider som passar besökaren och verksamheten. Restid är en viktig konkurrensfaktor, och möjligheten att resa snabbt och säkert till landets olika destinationer måste tillvaratas för den fortsatta utvecklingen.

Transportsystemet är ett system där alla ingående delar är beroende av varandra. Planen fokuserar dock på trafikslagen var för sig, vilket gör att en samlad analys av transportslagens fördelar uteblir och systemperspektivet till stora delar saknas. Alla trafikslag, inklusive sjöfart och flyg, behövs i ett fungerande transportsystem.

För den långsiktiga transportplaneringen finns en stor potential i att öka systemperspektivet och prioritera åtgärder som på ett effektivt sätt kan sammankoppla olika trafikslag och dra nytta av deras olika styrkor. En stor del av de resor som görs inom samt till och från Sverige innebär nyttjande av fler transportslag. Det är vidare viktigt att samtliga transportslag inkluderas i detta systemperspektiv oavsett huvudman för transportslag eller marken som behöver nyttjas för en fungerande infrastruktur. Exempelvis har flygtrafik och sjöfart med tillhörande flygplatser och hamnar en tendens att lämnas utanför det transportslagsövergripande perspektivet vilket leder till att den svenska transportinfrastrukturen inte nyttjas optimalt. Flygplatser och hamnar utgör viktiga portar in i landet och sammankopplingen med landinfrastrukturen så att besökare smidigt kan fortsätta sin resa med bil, tåg, flyg, taxi eller buss har mycket stor betydelse för besöksnäringen. I regeringens *Strategi för hållbar turism och växande besöksnäring* poängteras också *kollektivtrafikens betydelse för besökarnas möjlighet att resa till besöksmål och evenemang på ett hållbart sätt*. Först när både spårbunden trafik, vägar, flyg, buss, taxi och båt är väl utvecklade och sammankopplade finns rätt förutsättningar för besöksnäringens fulla potential. Detta gäller såväl inom Sverige som i anslutning till våra grannländers internationella hubbar.

Att besöksnäring samt nationella och internationella besökare är en tydlig målgrupp

Ur ett besöksnäringssperspektiv är det viktigt att infrastrukturen inte enbart planeras utifrån ett medborgarperspektiv utan också inkluderar nationella och internationella besökares behov vid resor inom landet samt till och från Sverige. Vidare har företagen i besöksnäringen ett behov av att effektiva transporter tillgodoses. Det handlar både om effektiv varuförsörjning och om anställdas möjlighet att kunna ta sig till arbetet på de tider som krävs för verksamheten.

Internationellt perspektiv

Det finns i planförslaget endast en referens till den europeiska transportplaneringen vilket kan ge bilden av att Sverige är en isolerad ö utan infrastrukturell koppling till omvärlden. Det vore rimligt att den svenska infrastrukturplaneringen hade som en av sina utgångspunkter att bidra till en effektiv europeisk multimodal transportinfrastruktur.

Ur ett besöksnäringssperspektiv är det viktigt att inte enbart titta på *svenskars* långväga resor från Sverige utan att även titta på *internationella* besökares behov vid resor *till och från* Sverige. Genom god infrastruktur och ett väl utvecklat transportslagsövergripande systemperspektiv i områden som angränsar till våra grannländers flygplatser, hamnar, motorvägar, tågförbindelser, broar etc. kan även dessa nyttjas bättre och öka antalet internationella besökarna till Sverige.

Svensk Turism AB

Ökade resurser till väg- och järnvägsunderhåll

Ett tecken på framsteg i regeringens *Strategi för hållbar turism och växande besöksnäring* är att det är **enkelt att resa hållbart och att nå besöksmål i alla delar av landet**. Många attraktiva destinationer ligger avlägset och är helt beroende av bra vägar och järnvägar oavsett trafikintensitet på sträckan. Enligt planförslaget kommer nedbrytningstakten bli högre än åtgärdstakten både för väg och järnväg. För vägnätet innebär detta att både det låg- och högtrafikerade vägnätet kommer försämrats med ökad risk för restriktioner på de mest lågtrafikerade vägarna. På många viktiga besöksmål är vägkapaciteten redan idag undermålig vilket leder till sänkt hastighet, längre restider och i förlängningen färre besökare. Försämrade vägstandard riskerar därför att minska tillgängligheten för besöksnäringen i delar av landet. På samma sätt har många mindre och regionala järnvägar sedan länge omfattande hastighetsnedsättningar vilket leder till en ond spiral av minskat resande, färre turer och olönsamhet vilket i förlängningen gör att de riskerar nedläggning. Restid är en viktig konkurrensfaktor och besökare som reser både inom eller till och från Sverige måste på ett snabbt och säkert sätt kunna ta sig till och från sin slutdestination. Av den anledningen är det angeläget att medel kan fördelas till att upprätthålla hastigheter även i lågtrafikerade väg- och järnvägsstråk.

Utvecklade beräkningsgrunder för väg- och järnvägsunderhåll

Beräkningsmodeller som ligger till grund för beslut om prioriteringar för väg- och järnvägsunderhåll behöver utvecklas för att också inkludera besöksnäringens behov. Bland annat är det ur ett besöksnäringssperspektiv av vikt att inte enbart titta på snitt för trafikintensitet på en sträcka utan att även titta på sträckans mest intensiva perioder och hur framkomligheten vid dessa tillfällen påverkar besökare och besöksnäringens utveckling. Vidare är det viktigt att i beräkningar för prioriteringar inte enbart utgå från en destinations nuvarande högsäsong utan även beakta det faktum att besöksnäringens aktörer arbetar intensivt med att utveckla nya säsonger med ökad tillväxt och sysselsättning större delar av året som målsättning. En förutsättning för att lyckas i den ambitionen är att transportinfrastrukturen har en godtagbar standard året runt, det vill säga även utanför det som idag anses som högsäsong.

För både väg och tåg gäller att i samband med den indelning av olika vägtyper och tågbanor som görs inför prioritering av vidmakthållande av anläggningarna inkludera besöksnäringens behov så att begreppet "närliv" i realiteten inkluderar besöksnäringen och begreppet "persontrafik" inkluderar nationella och internationella besökares resor. När det gäller prioriteringen av lågtrafikerade banor och vägar är det av vikt att beakta de fall där detta till trots är avgörande för den lokala besöksnäringen - både utifrån dagens verksamhet och utifrån framtida utvecklingsplaner.

Att länsplanernas omfattning styrs av behov

Modellen för fördelning av de ekonomiska ramarna till länstransportplanerna behöver ses över. Nuvarande fördelningsmodell bygger till övervägande del på antalet folkbokförda invånare i respektive län. Denna modell väger inte in varken omfattningen av det statliga vägnätet i respektive län eller omfattningen av den trafik som bedrivs på vägarna. En mer behovsstyrd fördelningsmodell och ett regionalt perspektiv som hänger ihop nationellt så att t.ex. olika regioners vägsatsningar kopplas samman med varandra för att förbättra viktiga turistiska vägstråk behövs för att ge besöksnäringen rätt förutsättning att utvecklas.

Svensk Turism AB

Vi har beskrivit problematiken i punkten före och den är applicerbar även på länsnivå. Flera län som är stora destinationer för besökare ökar sitt invånarantal kraftigt under högsäsong med de behov det medför. Detta finns inte med i underlag för beräkningar då besökarna, och för den delen säsonganställda, inte folkbokför sig på orten.

Investeringar i hela landet

Trots omfattningen på planen så är utrymmet för nya satsningar begränsat. Många projekt hänger kvar från nu gällande plan och har fördyrats avsevärt. Med nuvarande planförslag blir stora delar av Sverige helt utan nyinvesteringar, utöver att underhållet inte prioriteras.

Sammanfattande kommentarer

Svensk Turism konstaterar att resonemang och åtgärdsförslag i mångt och mycket relaterar till medborgarnas behov, godstrafik och näringsliv i form av traditionell industri. Besöksnäringens utveckling är beroende av långsiktighet och uthållighet i befintliga och kommande transportlösningar där transportbehovet gällande nationella och internationella besökare, anställda och varuförsörjning är väl tillgodosett. Detta behöver ske både genom nya investeringar men framförallt genom vidmakthållande av befintlig infrastruktur.

Vidare anser Svensk Turism att det transportslagsövergripande systemperspektivet har ett för begränsat utrymme och att det finns stor potential i att öka systemperspektivet och prioritera åtgärder som på ett effektivt sätt kan sammankoppla olika trafikslag samt knyta samman nationella och internationella noder. Först när både spårbunden trafik, vägar, flyg, buss, taxi och båt är väl utvecklade och effektivt sammankopplade finns rätt förutsättningar för besöksnäringens fulla potential.

Avslutningsvis vill Svensk Turism återigen återkoppla till regeringens **Strategi för hållbar turism och växande besöksnäring**. Ett fungerande transportsystem är en av huvudnycklarna för att vi ska nå visionen "2030 är Sverige världens mest hållbara och attraktiva resmål byggt på innovation". Det är därför avgörande att besöksnäringens behov och förutsättningar på ett systematiskt sätt tillgodoses i planeringen av transportinfrastrukturen. Gör vi det har besöksnäringen alla förutsättningar att växla upp och fortsätta leverera upplevelser, jobb och momsintäkter i hela landet.

Jonas Siljhammar
Ordförande Svensk Turism AB

Linn Uggerud
Projektledare Svensk Turism AB